

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
Խ. ԱԲՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ**

ԱՆՏՈՆՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ ՀԱՄԼԵՏԻ

**ՍԵՂԱՆԻ ԹԵՆԻՍԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՏԵՍՈՂՈՒԹՅԱՆ
ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՈՎ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ՄԻՋՈՑ**

**ԺԳ 00.02-Դասավանդման և դաստիարակության մեթոդիկա
մասնագիտությամբ (ֆիզիկական կուլտուրա) մանկավարժական
գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման
ատենախոսության**

Ս Ե Ղ Մ Ա Գ Ի Ր

ԵՐԵՎԱՆ -2014

Ատենախոսության թեման հաստատվել է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում:

Գիտական ղեկավար՝

Մանկավարժական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր՝ Ռ. Ն. Ազարյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝

Մանկավարժական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր՝ Ֆ. Գ. Ղազարյան

Մանկավարժական գիտությունների
թեկնածու, դոցենտ՝ Յ. Ռ. Մկրտչյան

Առաջատար կազմակերպություն՝

Հ. Թումանյանի անվան Վանաձորի
Պետական համալսարան

Ատենախոսության պաշտպանությունը կկայանա 2014 թ.-ի հոկտեմբերի 9-ին, ժամը 12-ին Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում գործող ՀՀ ԲՈՅ-ի «Մանկավարժություն» 020 մասնագիտական խորհրդի նիստում:

Հասցեն՝ 375010, Երևան, Տիգրան Մեծի 17:

Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2014 թ.-ի սեպտեմբերի 9-ին

Մասնագիտական խորհրդի
գիտական քարտուղար, մանկավարժական
գիտությունների թեկնածու, դոցենտ՝

Ա.Յ. ՍԿԱԶՅԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Չետագոտության արդիականությունը: Տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակությունը համարվում է ուսուցման, դաստիարակության և աշխատանքային գործունեության պատրաստականության անբաժանելի բաղադրիչը: Սակայն այս երեխաների հոգեկան և ֆիզիկական զարգացման առանձնահատկությունները զգալիորեն դժվարեցնում են ֆիզիկական դաստիարակությունը (Պ. Փ. Касаткин, 1980; Б. В. Сермеев, 1983; Р. Н. Азарян, 1990; Д. М. Маллаев, 2000 և այլք):

Տեսողական գործառույթի խանգարումը և թույլ տեսողությունը համարվում են ֆիզիկական, շարժողական ոլորտի, տարածության մեջ կողմնորոշման թերզարգացման պատճառ, որը հանգեցնում է շարժումների կոորդինացիայի, ճշգրտության և ճկունության խանգարումների: Սա բացասաբար է ազդում այդ երեխաների առօրյա կյանքի համար կարևոր նշանակություն ունեցող գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման գործընթացի վրա և առաջացնում է անձնային մի շարք որակների ձևավորման խանգարումներ (Մ. И. Земцова, 1956; Л. И. Солнцева, 1980; Д. М. Маллаев, 1995; Р. Н. Азарян, 2005; Ռ. Տ. Սաֆարյան, 2009 և այլք):

Տվյալ իրավիճակը, բնականաբար, մանկավարժներին և հետազոտողներին ստիպում է որոնել այդ հարցերի լուծման արդյունավետ միջոցներ և մեթոդներ: Այնինչ գործնականում կիրառվում են առկա ոչ բոլոր հնարավորությունները: Այսպես, թույլ տեսող երեխաների ունեցած զարգացման խանգարումների շտկման համար նպատակահարմար է կիրառել ֆիզիկական դաստիարակության միջոցներ, այդ թվում՝ սեղանի թեմիսը: Սեղանի թեմիսի պարապմունքների ժամանակ կատարվող զանազան շարժումների և մեթոդների կիրառումը թույլ է տալիս նպատակաուղղված կերպով ազդել թույլ տեսող երեխաների կյանքի համար կարևոր օրգանների և համակարգերի վրա (նյարդային, մկանային, տեսողական, սիրտ-անոթային, շնչառական և այլն), նպաստում է շարժումների արագության, ճշգրտության, կոորդինացիայի, ճկունության ձևավորմանը և այլն: Սեղանի թեմիսի պարապմունքները նպաստում են նաև երեխայի հոգեկան մի շարք գործառույթների ձևավորմանն ու զարգացմանը՝ ուշադրություն, կամք, (վստահություն սեփական ուժերի նկատմամբ և այլն):

Սակայն գիտամեթոդական գրականության և տեսողության խանգարումներով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության դրվածքի վերլուծությունը վկայում է, որ սեղանի թեմիսը գրեթե չի օգտագործվում որպես այդ երեխաների ֆիզիկական դաստիարակությանը նպաստող միջոց: Դրա համար էլ թույլ տեսող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման մեթոդական մոտեցումների, բովանդակության և հատուկ պայմանների մշակումը, դրանց արդյունավետության փորձարարական հիմնավորումը ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում ֆիզիկական նշված վարժությունների համակարգի ներգրավման հիմք է դառնում:

Վերը նշված հանգամանքներով էլ պայմանավորված է մեր հետազոտության արդիականությունը, նրա տեսական, գործնական արժեքն ու սոցիալական նշանակությունը:

Ֆինանսների մշակվածության աստիճանը: Տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակությանն են նվիրված Վ. Ֆ. Աֆանասևի (1971), Բ. Վ. Սերմենի (1973-1983), Ռ. Ն. Ազարյանի (1974-2014), Դ. Մ. Մալլակի (1985-2000), Մ. Ա. Միշինի (2003-2007), Ռ. Տ. Սաֆարյանի (2005-2009), Ս.Վ. Մուրադյանի (2010-2014) և այլոց մի շարք աշխատանքներ: Նշված և այլ աշխատություններում բացահայտվում են չտեսնող և թույլ տեսնող դպրոցականների հետ տարվող մարմնամարզության, թեթև աթլետիկայի, լողի, ֆիզիկական դաստիարակության ուղղությամբ առարկայական և արտադասարանական պարապմունքներում շարժախաղերի կիրառման միջոցների կարևորությունն ու արդյունավետությունը: Սակայն մինչև հիմա գիտամեթոդական գրականության մեջ և գործնականում որոշված չեն թույլ տեսնող երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում սեղանի թենիսի դերն ու տեղը, տեսականորեն և փորձարարությամբ հիմնավորված չէ ֆիզիկական դաստիարակության առարկայական և արտադասարանական պարապմունքների ժամանակ ֆիզիկական այս վարժության ներառման հնարավորությունն ու նպատակաուղղվածությունը: Մենք հիմնավորել ենք, որ թույլ տեսնող երեխաների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների համար մանկավարժական մոտեցումների, միջոցների, մեթոդների մշակումը և հատուկ պայմանների ստեղծումը կնպաստեն նրանց առողջության ամրապնդմանը, շարժողական ունակությունների զարգացմանը և բարոյականային որակների դաստիարակմանը:

Ֆետազոտության օբյեկտը թույլ տեսնող երեխաների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների նախապատրաստման և անցկացման գործընթացն է:

Ֆետազոտության առարկան թույլ տեսնող երեխաների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների նախապատրաստման և անցկացման գործընթացի բովանդակությունն է, միջոցները, մեթոդները և դրանց կիրառման պայմանները:

Ֆետազոտության վարկածը: Մենք ենթադրում ենք, որ թույլ տեսնող դպրոցականների հետ անցկացվող սեղանի թենիսի պարապմունքները կնպաստեն նրանց՝

- առողջության ամրապնդմանը և շարժողական ունակությունների զարգացմանը,
- խանգարված տեսողական գործառույթների (տեսողական ընկալում, տեսողաշարժողական կոորդինացիա և այլն) շտկմանը, ակտիվացմանը,
- սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի գործունեության կատարելագործմանը,
- անձնային բարձրաժեք որակների ձևավորման զարգացմանը:

Ֆետազոտության նպատակն է՝ մշակել թույլ տեսնող դպրոցականների համար սեղանի թենիսի պարապմունքների նախապատրաստման և անցկացման հատուկ միջոցներ, մեթոդներ, պայմաններ ու փորձարարությամբ հիմնավորել դրանց արդյունավետությունը:

Նպատակը, օբյեկտը, առարկան և աշխատանքային վարկածը որոշել են հետազոտության խնդիրները:

- ուսումնասիրել թույլ տեսնող դպրոցականների հետ իրականացվող ֆիզիկական վարժությունների, խաղերի և մարզական պարապմունքների կազմակերպման ու անցկացման ժամանակակից մոտեցումները,

- բացահայտել թույլ տեսնող երեխաների վերաբերմունքը սեղանի թենիսի հանդեպ,

- մշակել թույլ տեսնող երեխաների սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման միջոցներ, մեթոդներ և հստակեցնել դրանց կիրառման մանկավարժական պայմանները,

- փորձարարական ճանապարհով հիմնավորել թույլ տեսնող երեխաների շարժողական ունակությունների, տեսողական, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի զարգացման համար սեղանի թենիսի պարապմունքների արդյունավետությունը:

Յետազոտության տեսական և մեթոդաբանական հիմք են հանդիսացել անձի զարգացման և ձևավորման գործունեության առաջատար դերի մասին գիտական սկզբունքներն ու դրույթները (Ս. Մ. Рубинштейн, 1973, Д. Б. Эпкоинин, 1974, А. Н. Леонтьев, 1997), գործողությունների և հասկացությունների փոխլային ձևավորման տեսությունը (Մ. Я. Гальперин, 1966), ինչպես նաև ֆիզիկական դաստիարակության տեսության և մեթոդիկայի հայեցակարգային դրույթները (Մ. Մ. Матвеев, А. Д. Новиков, 1976, Б. А. Ашмарин, 1978, Ֆ. Գ. Ղազարյան, 1992), տեսողության խանգարումներով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության տեսությունը (Ե. В. Сермеев, 1987, Л. А. Семенов, 1989, Р. Н. Азарян, 1990, Д. М. Маллаев, 1997, В. А. Кручинин, 2005):

Յետազոտության մեթոդներն են.

- հատուկ կրթության վերաբերյալ առկա գիտամեթոդական գրականության ուսումնասիրում, վերլուծում և տեսական ընդհանրացում,

- թույլ տեսնող դպրոցականների հետ ֆիզկուլտ-մարզական աշխատանքների դրվածքի վերլուծություն,

- ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների կազմակերպող և անցկացնող աշխատանքի առաջատար փորձի ուսումնասիրում և ընդհանրացում, փորձարկվողների բժշկական փաստաթղթերի վերլուծում,

- հոգեբանամանկավարժական և սոցիոլոգիական հետազոտության մեթոդներ՝ դիտում, հարցում, զրույց, անկետավորում,

- թիրախային խմբի երեխաների ֆիզիկական պատրաստվածության և շարժողական ունակությունների մակարդակի ստուգողական փորձարկում և թեստավորում,

- բժշկական հետազոտության մեթոդներ՝ պուլսոմետրիա, սպիրոմետրիա, շնչառության հաճախություն, կենտրոնական և ծայրամասային տեսողության աստիճանի որոշում,

- մանկավարժական գիտափորձ՝ հավաստիացնող, ուսուցանող,

- մաթեմատիկական վիճակագրական մեթոդ:

Յետազոտության գիտական նորույթն է

- բացահայտվել է թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների իրազեկվածության և գործնական կարողությունների մակարդակը,

- մշակվել է թույլ տեսնող կրտսեր դպրոցականների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման տեսական մոտեցումները և գործնական ուղիները,

- մշակվել է թույլ տեսնող երեխաների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների բովանդակությունը, միջոցները, մեթոդները, մանկավարժական մոտեցումներն ու դրանց կիրառման պայմանները,

- փորձարարությամբ հիմնավորվել է սեղանի թենիսի պարապմունքների դրական ազդեցությունը թույլ տեսնող երեխաների շարժողական որոլտի, տեսողության, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգի գործառնությունների վրա:

Հետազոտության տեսական նշանակությունը որոշվում է թույլ տեսնող կրտսեր դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության դրվածքի տեսական վերլուծությամբ, սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման, առաջարկվող մոտեցումների արդյունավետության, ինչպես նաև հետազոտության ստացված արդյունքների տեսական հիմնավորմամբ:

Հետազոտության նյութերը որոշակիորեն կլրացնեն տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության և սպորտային մարզումների տեսությունը և մեթոդական նոր տեղեկությունները:

Հետազոտության գործնական նշանակությունը որոշվում է թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման ու անցկացման օրինակելի ծրագրի, միջոցների, մեթոդների և դրանց կիրառման մանկավարժական պայմանների փորձարարական մշակմամբ և գործնականում ներդրմամբ:

Պաշտպանությանն են ներկայացվում հետևյալ դրույթները՝

1. Թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման բովանդակությունը, միջոցները, մեթոդները և դրանց կիրառման մանկավարժական պայմանները:

2. Թույլ տեսնող կրտսեր դպրոցականների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքներում առաջարկված մոտեցումների կիրառումը նպաստում է նրանց ֆիզիկական պատրաստվածության և շարժողական ունակությունների զարգացմանը, տեսողության, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի գործառնությունների կատարելագործմանը:

Հետազոտությունը կազմակերպվել է 3 փուլերով.

Առաջին՝ կազմակերպչական-որոնողական փուլում՝ (2005-2006 թթ), անցկացվել է հետազոտվող հիմնախնդրի բազմակողմանի ուսումնասիրություն և վերլուծություն: Երկրորդ փուլում-փորձարարական՝ (2006-2010 թթ) ուսումնասիրվել է թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների իրազեկվածության և գործնական կարողությունների զարգացման մակարդակները, թիրախային խմբի երեխաների վերաբերմունքը սեղանի թենիսի նկատմամբ, մշակվել են այս պարապմունքների անցկացման տեսական մոտեցումներ և գործնական ուղիներ, հիմնավորված է դրանց դրական ազդեցությունը թույլ տեսնող երեխաների հետազոտվող բոլոր ցուցանիշների վրա: Երրորդ փուլում-ընդհանրացնող՝ (2010-2011 թթ) անցկացվել է

փորձարարական նյութի վիճակագրական մշակում, հետազոտության արդյունքների տեսական վերլուծություն և ընդհանրացում, շարադրվել է ատենախոսությունը:

Հետազոտության գործընթացում ընդգրկվել են 176 տեսողության խանգարումով 9-11 տարեկան սովորողներ, որոնցից 146-ը՝ հաստատող գիտափորձում և 30-ը՝ ուսուցողականում:

Սոցիոլոգիական հետազոտությանը մասնակցել են 87 ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչներ և ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի 128 բարձր կուրսի ուսանողներ:

Հետազոտության արդյունքների հավաստիությունը և հիմնավորվածությունը ապահովված են աշխատանքի անցկացման երկարատևությամբ և ծավալով, հետազոտվող երեխաների բավարար քանակով, գիտամեթոդական գրականության բազմակողմանի վերլուծությամբ, հետազոտության ժամանակակից մեթոդների կիրառմամբ, ինչպես նաև փաստացի նյութի մաթեմատիկական մշակմամբ ու որակական վերլուծությամբ: Ատենախոսության տեսական և գործնական դրույթների ստույգությունն ու հիմնավորվածությունն ապահովված են նաև հեղինակի հրապարակումներով, 2008-2014թթ ընթացքում հետազոտության արդյունքների քննարկումներով և տարբեր գիտական լսարաններում ելույթներով:

Հետազոտության արդյունքների փորձարկումը: Ատենախոսության տեսական և գործնական դրույթները, արդյունքներն ու հետևությունները քննարկվել են ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի ադապտիվ ֆիզիկական կուլտուրայի ամբիոնի նիստերում (2008-2011 թթ), Խ. Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ-ի հատուկ մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի նիստերում (2012-2014 թթ), Ն. Տիգրանյանի անվան տեսողության խանգարումներով երեխաների թիվ 14 հատուկ դպրոցի մանկավարժական խորհուրդներում (2008-2011 թթ):

Աշխատանքի թեմայով հրատարակվել է 5 հոդված:

Ատենախոսության կառուցվածքը և ծավալը: Ատենախոսական աշխատանքը ներկայացված է 174 համակարգչային էջով, կազմված է ներածությունից, երեք գլխից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից, հավելվածից: Ատենախոսության բնագրում ներկայացված է 11 աղյուսակ, 18 նկար, 10 հավելված:

Աշխատանքի հիմնական բովանդակությունը

Ներածության մեջ ներկայացված են հետազոտության օբյեկտը, առարկան, նպատակը, խնդիրները, գիտական նորույթը, տեսական և գործնական նշանակությունը և պաշտպանությանը ներկայացվող հիմնական դրույթները:

Ատենախոսության առաջին՝ «Հիմնախնդրի դրվածքը, խնդիրները, մեթոդները և հետազոտության կազմակերպումը» գլխում ներկայացված է տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում սեղանի թեմիսի դերը. սեղանի թեմիսը դիտվում է որպես թույլ տեսնող դպրոցականների կարողությունների, հմտությունների և շարժումների

կարգավորման միջոց, բացահայտվում է հետազոտության ուղղվածությունը, նրա խնդիրները, մեթոդները և անցկացման փուլերը:

Հաստատված է, որ սեղանի թեմիսն ունի մեծ հնարավորություն տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության այնպիսի խնդիրների լուծման համար, ինչպիսիք են առողջության ամրապնդումը, ֆիզիկական զարգացումը, ինչպես նաև հիմնական շարժողական ունակությունների, արագության, կոորդինացիայի, ճշգրտության, ճկունության, տեսողական ընկալման, տարածության մեջ կողմնորոշվելու կարողության կատարելագործմանը և այլն:

Թեմիսի պարապմունքները նպաստում են աշխատասիրության, կարգապահության, նպատակաուղղվածության, դժվարությունները հաղթահարելու, բնավորության բարոյական և կամային գծերի դաստիարակմանը:

Սակայն գիտամեթոդական գրականության ուսումնասիրումը և տարբեր տիպի դպրոցներում տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության ուղղությամբ աշխատանքի դրվածքին ծանոթացումը վկայում է, որ՝

- տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում գրեթե չեն կիրառվում սեղանի թեմիսի հնարավորությունները՝ այդ երեխաների առողջության ամրապնդման, ֆիզիկական զարգացման և շարժողական ուղորտի խանգարումների շտկման, տեսողական, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի գործառույթների զարգացման կատարելագործման համար,

- թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսով պարապելու հնարավորությունների և նպատակաուղղվածության տեսական հիմնավորումը, պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման միջոցների, մեթոդների ու պայմանների փորձարարական մշակվածությունը կնպաստեն այդ երեխաների դպրոցական ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում սեղանի թեմիսի լայն կիրառմանը:

Ատենախոսության երկրորդ՝ «Թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կարևորությունը որոշող նախադրյալների ուսումնասիրությունը» գլխում ներկայացված են ֆիզիկական կուլտուրայի դպրոցական համալիր ծրագրում սեղանի թեմիսի տեղը, թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման հարցում ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների և ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի բարձր կուրսեցիների իրազեկվածության մակարդակի արդյունքների վերլուծությունը, տեսողության խանգարումով կրտսեր դպրոցականների սեղանի թեմիսի պարապմունքների հանդեպ ֆիզիկական կուլտուրայի և մարզական հետաքրքրությունների ու վերաբերմունքի հետազոտության արդյունքները, տեսողության խանգարումով կրտսեր դպրոցականների ֆիզիկական զարգացման և շարժողական պատրաստվածության զարգացման բնութագիրը, ինչպես նաև թույլ տեսնող դպրոցականների հետ իրականացվող սեղանի թեմիսի պարապմունքների նպատակաուղղվածության և հնարավորությունների տեսական հիմնավորումը:

Տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական կուլտուրայի ծրագրերի վերլուծությունը փաստում է, որ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման սահմանված ու արտադասարանային-մասնախմբային աշխատանքների միասնական փոխկապակցված համակարգի բացակայությունը, ինչպես նաև այդ պարապմունքների օրինակելի բովանդակության, դրանց անցկացման պայմանների թերի մշակվածությունը հանգեցնում են նրան, որ հատուկ, ներառական և հանրակրթական դպրոցներում, նշված աշխատանքը կամ ընդհանրապես չի իրականացվում, կամ էլ իրականացվում է ոչ հաճախակի, այն էլ միայն ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի անձնական փորձի և գիտելիքների հիման վրա:

Սոցիալական արդյունքները վկայում են, որ ֆիզիկական կուլտուրայի 87 ուսուցիչներից 66.7 %-ը և ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի 128 բարձր կուրսեցիներից 20.3%-ը նշել է, որ մի շարք ֆիզիկական վարժությունների մեջ սեղանի թեմիսը պետք է գրավի կարևոր տեղ: Ընդ որում՝ հարցվածների մի մասը դժվարացել է գնահատել իրավիճակը, պարզապես ընդգծել է այդ պարապմունքների ցածր արդյունավետությունը: Հետազոտությունների արդյունքները բացահայտվեց վերլուծության շնորհիվ, հարցման մասնակիցների՝ հարցվողների գործնական հմտությունների և հատուկ գիտելիքների բավականին ցածր մակարդակ՝ տեսողության խանգարումով երեխաներին սեղանի թեմիսի պարապմունքների խմբերի համալրման, հատուկ վարժությունների, հանձնարարությունների և խաղերի ընդգրկման, այդ պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման, տեսողության հոգնածության վերացման վերաբերյալ բավականին ցածր մակարդակով:

Ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների 75.9 %-ը և ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի բարձր կուրսեցիների 81.2 %-ը դիտարկվող խնդրի վերաբերյալ չունեն համապատասխան տեսական գիտելիքներ և գործնական կարողություններ: Հարցմանը մասնակիցների մեծ մասն անկեղծորեն նշել էր իր անբավարար մասնագիտական պատրաստվածությունը թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքներն անցկացման ոլորտում: Հիմնական պատճառների մեջ նրանք առանձնացրել էին թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման մեթոդական մշակումների և մանկավարժական մոտեցումների բացակայությունը:

Անցկացված հետազոտության արդյունքները միաժամանակ ցույց են տվել, որ տեսողության խանգարումով երեխաների ֆիզիկական և մարզական հետաքրքրությունները պայմանավորված են մի կողմից օբյեկտիվ գործոններով և իրենց՝ այս կամ այլ շարժողական գործունեության իրականացման հնարավորություններով, մյուս կողմից՝ նշված ուղղությամբ ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում սեղանի թեմիսի պարապմունքների բովանդակության և ձևի տեսական ու գործնական անբավարար մշակվածությամբ: Այս երեխաների տեղեկատվության ցածր մակարդակը հանգեցնում է նրան, որ սեղանի թեմիսի միջոցները չեն մտնում ֆիզիկական և մարզական հետաքրքրությունների ոլորտ:

Տեսողության խանգարումով կրտսեր դպրոցականների ֆիզիկական զարգացման և շարժողական պատրաստվածության մակարդակի ուսումնասիրության վերաբերյալ հատուկ գիտամեթոդական գրականության

վերլուծությունը (В. Ф. Афанасев, 1971; Р. Н. Азарян, 1974, 1990; Л. Ф. Касаткин, 1983; Д. М. Маллаев, 1995; Ռ. Տ. Սաֆարյան, 2009 և այլք) վկայում է, որ մանկական տարիքում տեսողական գործառույթի իջեցումը դանդաղեցնում է ֆիզիկական զարգացման բնականոն ընթացքը՝ հանգեցնելով զարգացման երկրորդական և շարժողական ուղորտի խանգարումների և այլն:

Նշված բոլոր հանգամանքներն էապես իջեցնում են տեսողության խանգարումով երեխաների հնարավորությունները, կարողությունները և հմտությունները, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն ինքնուրույն կյանքի և աշխատանքային գործունեության կազմակերպման գործում: Մեկ այլ տեսանկյունից՝ մարմնամարզության, աթլետիկայի, ակրոբատիկայի և այլ վարժությունների կատարման դժվարությունները խոչընդոտում են չտեսնողներին և թույլ տեսնողներին ֆիզիկական կուլտուրայի դասերին և արտատղասարանական ինքնուրույն պարապմունքների ժամանակ դրանց կիրառմանը: Այդ պատճառով նշված երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության կազմակերպման համար անհրաժեշտ արդյունավետ և հասանելի միջոցների որոնումը այսօր շատ արդիական է և գործնականորեն կարևոր:

Վերոնշյալ դրույթները հիմք դարձան թույլ տեսող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների հնարավորությունների և նպատակաուղղվածության տեսական հիմնավորման մշակման համար:

Այս գործընթացում անհրաժեշտ մանկավարժական մոտեցումը ենթադրում է թույլ տեսող երեխաների հետ իրականացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների անցկացման և կազմակերպման սկզբունքների, բովանդակության ուղիների մշակումը՝ հաշվի առնելով հետևյալ հիմնական դրույթները՝

- դիտարկվող թիրախային խմբի երեխաների կլինիկական կարգավիճակի, տեսողության խանգարման աստիճանի և բնույթի, երկրորդային շեղումների հաշվառում,

- ֆիզիկական զարգացման և շարժողական ուղորտի զարգացման խանգարումների շտկման համար սեղանի թենիսի միջոցների հիմնավորված ընտրություն և համակարգում, շարժողական գործողությունների կատարման կարողությունների և հմտությունների ձևավորում,

- սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման համար անհրաժեշտ հատուկ մանկավարժական պայմանների ստեղծում՝ լուսավորվածություն, սեղանի տեղադրություն, տեխնիկական միջոցների և հատուկ սարքերի կիրառում, ծայրային կողմնորոշիչներ, լրացուցիչ և ուղղորդող վարժությունների համակարգի ընդլայնում,

- նշված խմբի երեխաների որոշ տեսողական գործառույթների զարգացման և կատարելագործման մեթոդական հնարների, հանձնարարությունների, վարժությունների ընտրություն, վերամշակում և համակարգում (տեսողական ընկալում, տեսողական հակազդումների արագություն, տեսադաշտի ընդլայնում), ինչպես նաև՝ նրանց տեսաշարժողական կոորդինացիայի և մկանաշարժողական զգայության զարգացում:

Երրորդ՝ «Թույլ տեսող դպրոցականների հետ անցկացվող սեղանի թենիսի պարապմունքների արդյունավետության փորձարարական հիմնավորումը»

գլխում ներկայացված են թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների տեսական մոտեցումները և գործնական ուղիները, բացահայտված են այդ երեխաների ֆիզիկական զարգացման, շարժողական ոլորտի խանգարումների, տեսողության, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի շտկողական պարապմունքների հետազոտության արդյունքները:

Թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքի ընթացքում մենք հաշվի ենք առել հետևյալ տեսական մոտեցումները և գործնական ուղիները՝

- պարապմունքները պետք է ունենան շտկողական ուղղվածություն, բովանդակությամբ համապատասխան վարժությունների ընտրություն, ինչպես նաև սովորողների ծանրաբեռնվածության, հանգստի կազմակերպման գործընթացի նկատմամբ՝ անհատական մոտեցում,

- սեղանի թեմիսի պարապմունքներն անցկացնել պարտադիր՝ հաշվի առնելով սովորողների տեսողության խանգարման բնույթն ու աստիճանը, ինչպես նաև՝ զարգացման երկրորդական խանգարումները,

- սեղանի թեմիսի տարրերի գործնական յուրացման ընթացքում լայնորեն կիրառել ընդհանուր զարգացնող, նախապատրաստող և մոտեցնող վարժություններ, ձայնային կողմնորոշիչներ, տեխնիկական միջոցներ և հատուկ հարմարանքներ,

- թույլ տեսնող երեխաների հետ կազմակերպվող սեղանի թեմիսի գործնական բաղադրիչների և խաղերի դյուրին յուրացմանը նպաստող հատուկ վարժությունների, առաջադրանքների, խաղային իրավիճակների և դրանց կիրառման պայմանների ընտրություն, մշակում և համակարգում:

Այս մոտեցումների հաշվառումով մշակվել են թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թեմիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման բովանդակությունը, ձևերը և մեթոդները:

Երկամյա մանկավարժական փորձարարության տարբեր փուլերում փորձարարական խմբի երեխաների հետ անցկացվել են ֆիզիկական զարգացման և շարժողական ոլորտի խանգարումների, տեսողա-շարժողական կոորդինացիայի, շարժումների ճշգրտության, ճկունության, առարկաների, շարժվող օբյեկտների, գործողությունների տեսողական ընկալման հնարավորությունների շտկման ուղղությամբ համակարգված աշխատանքներ: Պարապմունքների հիմնական ծրագրի կարևոր բաղադրիչներից են եղել տարաբնույթ վարժությունները, առաջադրանքները և գնդակով խաղերը, սեղանի թեմիսի խաղի տարրերի և տեխնիկայի ուսուցման խնդիրները: Մանկավարժական գիտափորձի երկրորդ տարվա վերջում փորձարկվողները նախապատրաստվել են մրցումներին և մասնակցել դրանց:

Պարապողների համար ստեղծվել են հատուկ պայմաններ՝ խաղահրապարակի արդյունավետ լուսավորություն, պարապմունքների տեղի և սեղանի տեղադրման հետ նախնական ծանոթացում, կողմնորոշման և տեղաշարժման անվտանգության կանոնների ուսուցում, հատուկ մեթոդների կիրառում՝ ընդհանուր զարգացող, նախապատրաստող և մոտեցնող վարժությունների, ձայնային կողմնորոշիչների, տեխնիկական միջոցների և հարմարանքների կիրառում, բառի նշանակության ըմբռնման, ուղղորդման, կարգավորման և շտկման դերի ուժեղացում:

Փորձարարական աշխատանքների արդյունքների վերլուծությունը մեզ հանգեցրել է այն եզրակացության, որ երկամյա մանկավարժական փորձարարության ընթացքում թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման մեր կողմից առաջարկվող միջոցները, մեթոդները և դրանց կիրառման հատուկ պայմանները նպաստում են ուսումնասիրվող բոլոր ցուցանիշների զարգացմանը:

Աղյուսակից երևում է, որ մինչ փորձարարությունը, եթե 30 մ վազքի փորձարարական խմբի երեխաների արագությունը, ցատկ տեղից երկայնքով, թռիչք վերև և 5 վրկ-ում շարժումների հաճախականությունը կազմել է միջինում 8.2 վրկ, 96.5 սմ, 14.7 սմ և 12 շարժում, ապա առաջին տարվա վերջում պարապմունքի արդյունքները բարելավվել են համապատասխանաբար՝ 17.0, 22.2, 44.2, 33.3 %: Փորձարարական աշխատանքների վերջում ավելի են աճել, մինչ դեռ ստուգողական խմբում մնացել են գրեթե մինչ փորձարարության սահմանի վրա (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1

Փորձարկման ընթացքում թույլ տեսնող երեխաների շարժողական պատրաստվածության ցուցանիշների շարժընթացը

Ցուցանիշները Հետազոտության փուլերը	Ցատկ վերև (սմ)		Հեռացատկ (սմ)		Շարժումների հաճախականությունը 5 վրկ-ում		Վազք 30 մ (վրկ)	
	Պարապողները n=14	Զպարապողները n=16	Պարապողները n=14	Զպարապողները n=16	Պարապողները n=14	Զպարապողները n=16	Պարապողները n=14	Զպարապողները n=16
Մինչ գիտ.	14.7	14.8	96.5	97.0	12	12	8.2	8.1
6 ամիս անց	17.8	16.3	103.0	100.6	13	12	7.4	7.8
Տարբերությունը	3.1	1.5	6.5	3.6	1	--	0.8	0.3
%	21.1	10.1	6.7	3.7	8.3	--	9.7	3.7
1 տարի անց	21.2	17.6	118.0	103.5	16	13	6.8	7.4
Տարբերությունը	6.5	2.8	21.5	6.5	4	1	1.4	0.7
%	44.2	18.9	22.2	6.7	33.3	8.3	17.0	8.6
2 տարի անց	27.7	20.2	131.4	109.4	20	15	6.3	7.2
Տարբերությունը	13.0	5.4	34.9	12.4	8	3	1.9	0.9
%	88.4	36.5	36.1	12.8	66.7	25.0	23.2	11.1

Այսպես, ֆիզիկական զարգացման և շարժողական պատրաստվածության ցուցանիշները, համեմատած մինչ գիտափորձի տվյալների հետ, բարելավվել են (հասակը, քաշը, դինամոմետրիան, սպիրոմետրիան):

Փորձարարական խմբում համամասն արդյունքներ ստացվել են նաև շարժողական ունակությունների ցուցանիշներում՝ շարժումների կորդինացիա և ճշգրտություն, հավասարակշռության պահպանում: Այսպես, մանկավարժական փորձարարության վերջում շարժողական ունակությունների ցուցանիշներն աճել են մինչև 64.3, 63.0 և 52.7 %, իսկ ստուգողական խմբում փոփոխությունները քիչ էին արտահայտված:

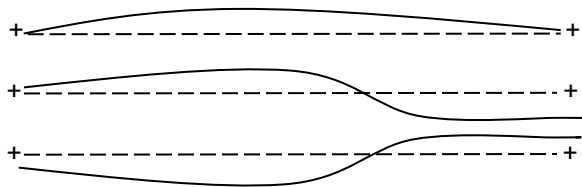
Սեղանի թեմիսով զբաղվող թույլ տեսնող երեխաների ֆիզիկական պատրաստվածության և շարժողական ունակությունների բարելավումը նպաստել է խաղի կառուցվածքային բաղադրիչների և տեխնիկայի յուրացմանը, որն էլ նրանց հնարավորություն տվեց մասնակցելու սեղանի թեմիսի մրցումներին:

Անցկացված հետազոտության արդյունքները վկայում են նաև թույլ տեսնող երեխաների տեսողության վիճակի սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի վրա սեղանի թեմիսի պարապմունքների անցկացման առաջարկվող մոտեցումների և բովանդակության դրական ազդեցության մասին: Հաստատված է, որ Ն. Տիգրանյանի ամվան տեսողության խանգարումներով երեխաների թիվ 14 հատուկ դպրոցի աչքի բժշկի եզրակացության համաձայն Լ. Նուշիկյանը երկամյա մանկավարժական փորձարարության ժամանակ հետազոտվող 2 խմբերում կենտրոնական տեսողության սրության և տեսողական գործառույթի ցուցանիշների բացասական փոփոխություններ չի նշել: Փորձարարական խմբի 14 փորձարկվողներից 10-ի (71.3%) կենտրոնական տեսողության սրությունը մանկավարժական փորձարարության ժամանակ չի փոխվել, նշվել է նրա կայուն բնույթը, իսկ 4-ի (28.7%) դեպքում նկատվել է աննշան դրական փոփոխություն (մինչև 0.02 միավոր): Թույլ տեսնող 5 (35.7%) երեխաների ծայրամասային տեսողության ցուցանիշների աննշան բարելավում է եղել, իսկ 11-ի մոտ մնացել է անփոփոխ:

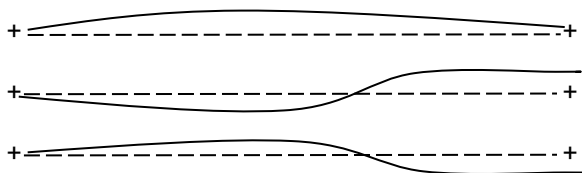
Սեղանի թեմիսի պարապմունքները դրական ազդեցություն են ունենում թույլ տեսնող երեխաների տեսողական գործառույթի զարգացման վրա՝ տեսողական ընկալում, տեսողական տեղեկատվություն ստանալու արագության զարգացում, տեսողաշարժողական կորդինացիա, ձեռքի շարժումների և աչքերի փոխհամաձայնություն (զծապատկեր 1):

Դրա մասին են վկայում մանկավարժական փորձարարության տարբեր փուլերում փորձարկվողների կատարած ստուգողական աշխատանքների արդյունքները: Զգալիորեն բարելավվել են նաև փորձարարական խմբի սովորողների սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի գործառույթային հնարավորությունները:

Այսպես, սեղանի թեմիսի վեցամյա պարապմունքներից հետո սովորողների սրտի զարկերի կրճատման հաճախականությունը չափանշված գործառույթային փորձից հետո (20 կքանիստ՝ 30 վրկ-ում) մեծացել է մինչև ըուպետոմ 52.5 (57.8 %) հարված, իսկ 1 տարի հետո՝ 48.5 (53.3 %) զարկ, վերջում՝ 37.5, որը ելքային տվյալների հետ համեմատած՝ 20%-ով քիչ է: Ստուգողական խմբի փորձարկողների նույն ֆիզիկական ծանրաբեռնվածության ժամանակ օրգանիզմի պատասխան հակազդումը ավելի արտահայտված էր:

Մինչև գիտափորձը

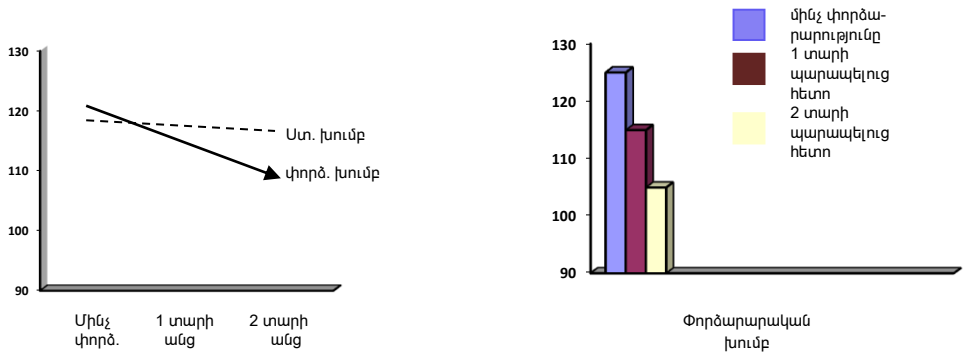
Գիտափորձից հետո

Գծ.1. Տեսաշարժողական կորորդինացիայի փոփոխությունները մանկավարժական փորձարարության ընթացքում

Երկամյա մանկավարժական փորձարարության ընթացքում փորձարարական խմբի թույլ տեսնող երեխաների մոտ նկատվել են դրական փոփոխություններ մեկ շնչառության ցուցանիշներում: Այսպես, եթե մինչ փորձարարությունը ֆիզիկական չափանշված ծանրաբեռնումից հետո շնչառության հաճախականությունը կազմում էր ընդամենը 31.5 շունչ, ապա 2 տարի սեղանի թեմիսով պարապելուց հետո այն կրճատվել է ընդամենը 25.8 շունչ, այսինքն՝ միջինում կազմել է 5.7 շունչ: Ստուգողական խմբում այս ցուցանիշները մնացել էին գրեթե մինչ փորձարարության մակարդակի վրա:

Փորձարարության շրջանում դրական փոփոխություններ նկատվել են մեկ փորձարկվողների զարկերակային ճնշման ցուցանիշներում (գծապատկեր 2):

Այսպես, եթե մինչ փորձարարությունը չափանշված ֆիզիկական ծանրաբեռնումից հետո թույլ տեսնողների արյան առավելագույն ճնշումը միջինում հասել է 28.1 մմ սնդ.սյ. (30.5%), ապա 1 տարվա պարապմունքներից հետո այդ փոփոխությունները կազմել են 21.8 մմ սնդ.սյ., իսկ երկամյա պարապմունքներից հետո այն հասել է 11.8 մմ սնդ.սյ.: Փորձարարության վերջում չափանշված ֆիզիկական ծանրաբեռնումից հետո փորձարարական խմբի երեխաների արյան միջին ճնշումը աճելի բարենպաստ էր, քան ստուգողական խմբի տարեկիցներինը:

Գծ.2. Մանկավարժական փորձարարության տարբեր փուլերում չափանշված ֆիզիկական ծանրաբեռնումից առաջ և հետո զարկերակային առավելագույն ճնշման ցուցանիշների փոփոխությունը

Հափանշված ֆիզիկական բեռնումից հետո սովորողների սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի ցուցանիշների վերականգնման ժամանակը վերլուծելով՝ ակնհայտ դարձավ, որ փորձարարական խմբի թույլ տեսնողների՝ այդ ցուցանիշների անցման ժամանակը ելքային մեծության հետ համեմատած բավականին կրճատվել է:

Այսպես, եթե մինչ մանկավարժական փորձարարությունը երեխաների սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի ուսումնասիրվող ցուցանիշները ֆունկցիոնալ փորձից հետո վերադարձել են ելքային մեծության (միջինում 5-6 րոպեում), ապա մանկավարժական փորձարարության վերջում դրանք հասել են 3-4.5 րոպեի սահմանին: Սա ևս վկայում է փորձարարական խմբի թույլ տեսնող երեխաների սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի լավ հարմարեցումը ֆիզիկական ծանրաբեռնվածությանը:

Այսպիսով, կարելի է հավաստիացնել, որ սեղանի թենիսով պարապմունքների համար առաջարկվող մոտեցումները թույլ տեսնող երեխաների ֆիզիկական պատրաստվածության և շարժողական ունակությունների զարգացման, տեսողական գործառնության, սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի կատարելագործման հարցում ունեն դրական ազդեցություն: Սա հաստատում է թիրախային խմբի երեխաների հետ կազմակերպվող սեղանի թենիսի պարապմունքների ընձեռած հնարավորությունները և արդյունավետությունը:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Տվյալ հիմնախնդրի հետազոտումը, մշակումը և հետազոտության արդյունքները թույլ են տալիս կատարել հետևյալ հետևությունները

1. Սեղանի թենիսը դպրոցականների ֆիզիկական դաստիարակության կարևոր միջոց է, սակայն այն թույլ տեսնողների հետ իրականացվող մարզողական աշխատանքում դեռևս լայն կիրառում չունի: Այս հանգամանքը պայմանավորված է ոչ միայն երեխաների տեսողության խանգարմամբ, խաղի ընթացքում կողմնորոշման դժվարություններով, շարժողական պատրաստվածության ցածր մակարդակով, այլ նաև այս հիմնախնդրի անբավարար ուսումնասիրվածությամբ ու մեթոդական համակարգի չմշակվածությամբ:

2. Սոցիոլոգիական հետազոտմամբ հաստատված է, որ հարցմանը մասնակից ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցիչների և ֆիզիկական կուլտուրայի ինստիտուտի բարձր կուրսեցիների գերակշիռ մեծամասնությունը սեղանի թենիսը համարում են տեսողության խանգարումներով երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության կարևոր միջոց: Միաժամանակ նրանց 84.7%-ն անկեղծորեն նշել են դպրոցներում այս աշխատանքի անբավարար դրվածքի մասին, ինչպես նաև իրենց պատրաստակամության ցածր մակարդակը այդ ոլորտում աշխատելու իմաստով: Հարցման մասնակիցները իբրև այս երևույթի հիմնական պատճառ նշում էին այս երեխաների զարգացման առանձնահատկությունների մասին անբավարար տեղեկատվությունը, հատուկ գրականության բացակայությունը, տվյալ համակազմի հետ նշված ուղղությամբ պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման համար ուսուցիչներին օգնող մեթոդական մշակումների և պրակտիկ առաջարկների բացակայությունը:

3. Հիմնավորել ենք, որ թույլ տեսնող դպրոցականների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման տեսական, գործնական մոտեցումների չմշակված լինելը, սեղանի թենիսի միջոցների նշանակության մասին տեղեկացվածության ցածր մակարդակը հանգեցնում է նրան, որ սեղանի թենիսը չի մտնում տեսողության խանգարումներով երեխաների ֆիզկուլտ-սպորտային հետաքրքրությունների ոլորտի մեջ: Այնինչ տվյալ համակազմի հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների համար անհրաժեշտ միջոցների, մեթոդների և պայմանների մշակումը կնպաստի նրանց տեսողական գործառնությունների, տեսա-շարժողական կոորդինացիայի, շարժումների ճշգրտության և տարածական կողմնորոշման ճարպկության զարգացմանը, շարժողական ոլորտի զարգացման շեղումների շտկմանը:

Ատենախոսության մեջ ներկայացված են նշված խնդիրների լուծման տեսական և գործնական տեսանկյունները:

4. Հաստատված է, որ թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման որոշակի պայման է համարվում նպատակաուղղված շտկողա-զարգացմող ուսուցումը, որն իրականանում է հատուկ ստեղծված պայմաններում

- սեղանի թենիսի խաղասեղանի և խաղային հրապարակի մակերեսների լուսավորության, սպորտային հրապարակում տեղաշարժման անվտանգության և վարքի կանոնների, ֆիզիկական վարժությունների կատարման ձևաչափերի պահպանում,

- շարժողական ոլորտի, շարժումների ճարակության, կոորդինացիայի, ճշգրտության և միկրո ու մակրո տարածության մեջ կողմնորոշում,

- տեսողական և լսողական ընկալման, տեսա-շարժողական կոորդինացիայի, մկանա-շարժողական զգայությունների զարգացում և ձեռքերի ու աչքի շարժումների համաձայնեցում,

- գնդակով կատարվող գործողությունների հատուկ ուսուցում, գետնից, պատից, սեղանից թռչող գնդակով տարբեր գործողություններ կատարելու հմարների և փոխանցման ճշգրտության կարողությունների և հմտությունների ձևավորում,

- սեղանի թենիսի առանձին տարրերի յուրացում՝ հիմք ընդունելով երեխաների տեսողական հնարավորությունները. կարողանալ կողմնորոշվել լսողությամբ, մկանա-շարժողական զգայություն և տեսա-շարժողական կոորդինացիա,

- մեթոդական հմարների, օժանդ հարմարանքների, նախապատրաստող վարժությունների լայն կիրառում, որոնք տեսողության խանգարումներով երեխաների կոորդինացիայի, շարժումների ճշգրտության, տեսողական ընկալման և սեղանի թենիսի տարրերի յուրացումը դարձնում են դյուրին:

5. Վերը նշված բոլոր ուղղություններով ընտրվել, մշակվել և համակարգվել է թույլ տեսնող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների համար անհրաժեշտ կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը նպաստող վարժությունների, առաջադրանքների, խաղերի և դրանց մեթոդապես ճիշտ կիրառմանը նպաստող ուսումնական համալիր: Ատենախոսության մեջ հիմնավորված են դրանց կիրառման լայն հնարավորությունները:

6. Երկամյա մանկավարժական գիտափորձով մշակված և առաջարկվող միջոցների, մեթոդների ու սեղանի թենիսի պարապմունքների ժամանակ դրանց կիրառումը տեսողության խանգարումներով երեխաներին ընձեռնում են դրական արդյունքների հասնելու հնարավորություն:

- Ֆիզիկական պատրաստվածության ցուցանիշները (ուժ, արագություն, ուժային որակներ) գիտափորձի նախնական տվյալների համեմատությամբ միջինում աճել են 58.6%-ով:

- Թույլ տեսնող երեխաների 64.3 և 63.1%-ն անսխալ կատարեցին շարժումների կոորդինացիայի և ճշգրտության փորձարարական խմբի վարժություններն ու համեմարարությունները:

- Բժիշկ օֆտալմոլոգի եզրակացությամբ՝ սեղանի թենիսի պարապմունքների ընթացքում մասնակիցների կենտրոնական և ծայրամասային տեսողության սրությունը հաստատուն է դարձել, փորձարկվողներից 5-ի (35.7%) դեպքում նշվում է տեսադաշտի ամնշան լայնացում, իսկ աչքի հատակը և ներակնային ճնշումը գտնվում էր նորմայի սահմաններում:

- Հետազոտվողների գերակշիռ մեծամասնության մեջ 60.6%-ով լավացել են տեսողական գործառնությունների ցուցանիշները՝ տեսողական ընկալում, տեսողական տեղեկատվության արագ ստացում, տեսա-շարժողական կոորդինացիա, ձեռքերի և աչքերի համաձայնեցված շարժում:

- Դրական առաջընթաց է արձանագրվել սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի գործառնության վիճակում՝ 21.0 և 18.1%-ով կրճատվել է սրտի զարկերի և շնչառության հաճախականությունը ստանդարտ ֆիզիկական

բեռնվածությունից հետո, 13.1 և 18.6%-ով քչացել է արյան ճնշման առավելագույն բարձրացում և նվազագույն իջեցում:

7. Անցկացված հետազոտության արդյունքները վկայում են թույլ տեսող երեխաների հետ սեղանի թենիսի պարապմունքների կազմակերպման և անցկացման համար առաջարկվող մոտեցումների արդյունավետության, շարժողական ուղորտի խանգարումների շտկման ժամանակ դրանց մեծ դերի, շարժումների ճշգրտության և ճարպկության, կոորդինացիայի զարգացման, տեսողական, սիրտ-անոթային, շնչառական համակարգերի գործառնությունների կատարելագործման մասին:

Ատենախոսության հիմնական բովանդակությունն արտացոլված է հեղինակի հրատարակված հետևյալ աշխատանքներում.

1. Անտոնյան Գ.Յ. Սեղանի թենիսի պարապմունքները որպես երեխաների տեսողական գործառնությունների զարգացման կարևոր միջոց //Միջբուհական գիտամեթոդական հոդվածների ժողովածու. Հատուկ մանկավարժություն և հոգեբանություն.Երևան, 2008, N7, էջ 4-7

2. Անտոնյան Գ.Յ. Սեղանի թենիսի պարապմունքների ազդեցությունը թույլ տեսող երեխաների տեսողության վրա. Մանկավարժական միտք 2010, N 3-4, էջ 240-246

3. Антоная Г.Г., Азарян Р. Н. Влияние занятия настольным теннисом на функциональное состояние сердечно-сосудистой и дыхательной систем слабовидящих детей //Дефектология, 2011, N1 стр.29-34

4. Антоная Г. Г. Настольный теннис в системе физического воспитания детей с нарушениями зрения// Межвуз. сборник научных статей Специальная педагогика и психология, Ереван, 2009, N 8 с., 134-136

5. Անտոնյան Գ. Յ. Թույլ տեսող երեխաների տեսողական ընկալման զարգացման մոտեցումները ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքների ընթացքում: Հանրապետական XXXIX գիտամեթոդական կոնֆերանսի նյութեր, Երևան, 2009, N 8, էջ. 134-136

Антонян Гаяне Гамлетовна

**Настольный теннис как важное средство физического
воспитания детей с нарушением зрения**

**Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических
наук по специальности 13.00.02 – Методика преподавания и воспитания
(Физическая культура)**

**Защита состоится 9 октября 2014г. В 12⁰⁰ часов на заседании
специализированного совета 020 ВАК „Педагогика” по присуждению ученых
степеней при Армянском государственном педагогическом университете им.
Х.Абовяна по адресу: 375010, Ереван, ул. Тигран Меца 17**

Р Е З Ю М Е

Актуальность исследования. Известно, что в силу особенностей психического и физического развития детей с нарушением зрения их физическое воспитание имеет свою специфику. Поскольку потеря зрения или слабовидение приводит к нарушению физического развития, двигательной сферы, ориентировке в пространстве, возникновению недостатков в формировании некоторых личностных качеств и эмоционально-волевой сферы.

Для коррекции этих нарушений и всестороннего развития слабовидящих детей в общей системе физического воспитания широко используются средства гимнастики, атлетики, плавания, подвижных игр. Однако до настоящего времени в научно-методической литературе и на практике не определена роль и место настольного тенниса в системе физического воспитания слабовидящих школьников, теоретически и практически не обоснована возможность и целесообразность занятий этими видами физических упражнений, не изучено влияние этих занятий на развитие двигательных способностей, совершенствование двигательных функций, сердечно-сосудистой и дыхательной системы организма слабовидящих детей. Поэтому разработка средств, методов, педагогических подходов и специальных условий для организации и проведения занятий по настольному теннису со слабовидящими младшими школьниками будет способствовать совершенствованию их физического воспитания. Это и определяет проблему исследования как весьма актуальную, имеющую теоретическую, практическую и социальную значимость.

Цель исследования – разработать средства, методы и специальные условия для организации и проведения занятий по настольному теннису со слабовидящими школьниками.

Задачи исследования

1. Изучить современные подходы к организации и проведению занятий физическими упражнениями, играми и спортом со слабовидящими школьниками.

2. Определить отношение слабовидящих детей к занятиям настольного тенниса.

3. Разработать средства, методы и педагогические условия их применения для организации и проведения занятий настольным теннисом со слабовидящими детьми.

4. Экспериментально обосновать эффективность занятий настольным теннисом на развитие двигательных способностей, зрительных, сердечно-сосудистой и дыхательной системы организма слабовидящих детей.

Научная новизна исследования состоит:

- в выявлении уровня информированности и развития практических умений учителей физической культуры в организации и проведении занятий по настольному теннису со слабовидящими детьми;
- в разработке теоретических аспектов и практических путей построения занятий по настольному теннису со слабовидящими школьниками;
- в разработке содержания, педагогических подходов и специальных условий для проведения занятий по настольному теннису со слабовидящими детьми и экспериментальном обосновании их эффективности.

Теоретическая значимость исследования заключается в теоретическом обосновании возможности и целесообразности занятий настольным теннисом со слабовидящими детьми, а также в анализе, обосновании и обобщении полученных результатов исследования.

Практическая значимость исследования состоит в экспериментальной разработке и практическом внедрении специальных средств, методов и педагогических подходов для организации и проведении занятий по настольному теннису со слабовидящими детьми.

Апробация результатов исследования. Основные положения, результаты и выводы докладывались и обсуждались на научных конференциях, заседаниях кафедры адаптивной физической культуры АрмГИФК (2008-2011 г.г.), кафедры специальной педагогики и психологии АГПУ им. Х. Абовяна (2012-2014 г.г.) и заседании педагогического совета специальной школы для детей с нарушением зрения N 14 г. Еревана (2008-2011 г.г.). По теме диссертации опубликовано 5 статей.

Структура и объем диссертации. Диссертационная работа изложена на 174 страницах компьютерного текста и состоит из введения, трх глав, выводов, списка использованной литературы и приложения. Текст диссертации содержит 11 таблиц, 18 рисунков и 10 приложений.

Antonyan Gayane

TABLE TENNIS AS A IMPORTANT TOOL OF PHYSICAL EDUCATION FOR VISUALLY IMPAIRED CHILDREN

Thesis for degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.0002-
“Methods of Teaching and Education” (Physical training)

The defense of the thesis will be held at 12 a.m. on 09 october 2014, at the sessions of Special Board 020 HAC (Higher Attestation Commission) to award degrees under Kh.Abovyan Armenian State Pedagogical University, address: 0010, Tigran Mets ave. 17, Yerevan.

SUMMARY

The relevance of the research

It is known that by the virtue of the peculiarities of mental and physical development of children with visual impairments their physical education has certain specification. Loss of vision or poor vision brings to disorders of physical development, movements, orientation in space and to development of some personal qualities and moral- willing features.

For the correction of the mentioned disorders and comprehensive development of children with visual impairments in the general system of physical education means of gymnastics, athletics, swimming, active games are widely used. However, up to day in the scientific-methodical literature and practice the role and place of table tennis is not defined in the system of physical education of children with poor vision, the possibility and appropriateness of take-up this kind of sport has not theoretically and practically been justified, the influence of these lessons on the development of motor abilities, improvement of visual functions, cardiovascular and respiratory systems of children with visual impairments has not been studied yet. That's why the development of means, methods, pedagogical approaches and special conditions to organize and conduct table tennis lessons for school-children with poor vision will promote the improvement of their physical education. This defines the issue of research as very relevant which has theoretical, practical and social importance.

The aim of the research is to develop means, methods and special conditions to organize and conduct lessons of table tennis for school-children with poor vision.

The objectives of the research are:

1. To study the contemporary approaches to organize and conduct lessons of physical exercises, games and sport with school-children with poor vision.

2. To define the attitude of children with poor vision towards lessons of table tennis.
3. To develop means, methods and pedagogical conditions to use them to organize and to conduct lessons of table tennis with children with poor vision.
4. To experimentally justify the efficiency of lessons of table tennis related to development of motor abilities, visual, cardiovascular and respiratory systems of organism of children with poor vision.

The scientific novelty of the research is:

- Identification of the level of awareness and development of practical abilities of teachers of physical training to organize and conduct lessons of table tennis with children with poor vision.
- Development of theoretical aspects and practical ways to build lessons of table tennis with children with poor vision.
- Development of content, pedagogical approaches and special conditions to organize lessons of table tennis with children with poor vision and their experimental justification.

The theoretical relevance of the research is the theoretical justification of the possibility and reasonability of lessons of table tennis for children with poor vision, and the analysis, justification and summarizing of the obtained results of the research.

The practical significance of the research is the experimental development and practical implementation of the means, methods and pedagogical approaches to organize and conduct lessons of table tennis with children with poor vision.

Approbation of the result of the research. The main provisions, results and conclusions have been reported and discussed at academic conferences and meetings of the Chair of Adaptive Physical Training, ASIPhT (2008-2011), Chair of Special Pedagogy and Psychology, Kh.Abovyan ASPU (2012-2014), and at the meeting of pedagogical board of special school for children with visual impairments # 14 in Yerevan (2008-2011). On the dissertation issue 5 articles have been published.

The structure and volume of the dissertation. The dissertation is written on 174 pages of computer text and consists of an introduction, three chapters, conclusions, list of literature used and appendix. The text of the dissertation contains 11 tables, 18 pictures and 10 appendices.

